

מבצע "אסקורט" – טיבוע טרפדות במפרץ סואץ

בראשית אוגוסט 1969 התקבלה החלטה במטכ"ל על ביצוע פשיטה של כוח משוריין שיפעל לאורך הגדה המערבית של מפרץ סואץ. הכוח אמור היה להיות מובל בנחתות של חיל הים ומונחת בחוף המצרי. השם שניתן למבצע היה "רביב".

קודם שנפלה ההחלטה על מבצע "רביב", תוכננה להתבצע פשיטה של כוח משוריין בשם מבצע "בלש". הפעולה נועדה לצאת לפועל מייד לאחר הפשיטה על מבצר האי גרין. יומיים לפני הפשיטה על האי גרין, בליל 17 - 18 ביולי, נעשתה בדיקה מקדימה של חוף הנחיתה שיועד לפשיטת השריון (מבצע "בלש קטן"), באמצעות יחידת צוללים הגנטיים של חיל הים (יחידה 707). החוף נמצא בלתי מתאים לביצוע הנחיתה, ולכן נוצר צורך בבדיקה מחודשת למציאת חוף נחיתה מתאים.

בעקבות הפשיטה על האי גרין תגברו המצרים את צפון מפרץ סואץ בשתי ספינות טורפדו מסוג P-183, שהועברו מע'רדקה שבצפון הים האדום. סט"רים אלה, שסיירו בקביעות בקטע שבין ראס עדבייה לבין מסוף הדלק בראס סאדאת וממנו, ולעתים גם המשיכו דרומה עד מרסה ת'למת, היוו מכשול לביצוע ההנחתה ופשיטת הכוח המשוריין בגדה המערבית של מפרץ סואץ. היה ברור, שללא הטבעת שני הסט"רים ומבלי שיימצא חוף נחיתה חלופי לזה שנבדק על ידי יחידה 707, ונמצא בלתי מתאים, לא ניתן יהיה לבצע את פשיטת הכוח המשוריין. שני תנאים אלה הפכו להיות רקע למבצע "רביב". שייטת 13 הונחתה לערוך סיור חשאי לבדיקת החוף, שתוצאותיו אמורות היו לקבוע אם תבוצע פשיטת הכוח המשוריין או לא.

הסט"רים המצריים התנהלו שלא על פי שגרת סיור קבועה, וגם מקומות וזמני העגינה שלהם לא היו קבועים. ההערכה הייתה, שהם יעגנו בשעות הלילה בשטח שבין מסוף הדלק של ראס סאדאת לבין האנייה היוונית הטבועה "אוונגלוס", בנקודה כלשהי בתוך רצועת ים המשתרעת לאורך ארבעה ק"מ. דבר זה הקשה מאוד לאתר את הסט"רים בנקודת העגינה. השימוש בחיל האוויר לטיבוע הסט"רים ירד מהפרק, הן בשל הקושי לאתר ולזהות אותם בוודאות בשעות הלילה והן בשל העובדה, שתקיפתם מן האוויר הייתה אמורה להיות פעולה רועשת, שעלולה הייתה לעורר את האזור כולו ולגרם לאובדן גורם ההפתעה ולשיבוש הביצוע החלק של הנחיתה והפשיטה הקרקעית. פעולה אווירית נגד הסט"רים בשעות היום הוצאה מכלל חשבון, מהנחה שאז הם יימצאו באזור מוגן טילים או מוגן נ"מ.

אי לכך הוחלט להעדיף את הפגיעה בסט"רים באמצעות צוללים של שייטת 13, הנישאים על ידי "חזירים". הפעולה החשאית אמורה הייתה גם לאפשר להנחית את הכוח המשוריין ברצף ובצמוד לפעולת הטיבוע. לצורך זה הוחלט לבדוק אתר שנמצא ממערב לראס סודר כדי לבחון את התאמתו להנחתה.

מבצע "רביב קטן"

ב- 13 באוגוסט 1969, כשלושה שבועות לאחר הפשיטה על האי גרין, יצא כוח של שייטת 13 לבדוק את חוף הנחיתה בגדה המערבית של מפרץ סואץ. מפקד הסיוור ומפקד יחידת ה"חזירים" היה רס"ן עמנואל פז ("פאולין"). הכוח כלל שני "חזירים" וארבעה שחיינים. שתי סירות "ברטראם" גררו את ה"חזירים" עד שמונה מייל מראס סודר, וחזרו להמתין להם באמצע המפרץ. במהלך הסיוור של כוח השייטת בחוף המצרי ביצעו הסט "רים המצריים סיוור מראס סאדאת עד מרסה ת' למת וחזרה. במהלך הפלגתם חצו הסט "רים את נתיב התנועה של כוחותינו, אך המשיכו בדרכם ולא ביצעו שום פעולה שעשויה הייתה להעיד שהבחינו בפעילותנו. עם גילוי תנועת הסט "רים נסוגו סירות ה"ברטראם" כדי להמתין קרוב לגדה שלנו. כוח ה"חזירים" המשיך בפעולתו והשלים כמתוכנן את משימת בדיקת החוף, מבלי להותיר עקבות או לחשוף כוונות. החוף נמצא מתאים לביצוע הנחיתה.

סיוור השייטת ביעד היה בעל תועלת מעבר לממצאים הרלוונטיים למבצע הנחיתה עצמו. הוא סייע, ישירות ובעקיפין גם יחד, למבצע "אסקורט", שעמד להתבצע כשלב הבא בתוכנית ושימש למעשה כ"מודל חי" לקראתו: הוא סיפק נתונים חשובים על דפוס התנהגותו של האויב באזור הפעולה ותרם רבות לתכנון מבצע הטיבוע של הסט "רים.

שוב הוכח יתרונם המבצעי של ה"חזירים" בתחומי החדירה החשאית. נמצא, כי הטכניקה לגרירת ה"חזירים" באמצעות סירות "ברטראם" הייתה יעילה, ומכיוון שטווח הסיוור היה דומה לטווח פעולת הטיבוע המתוכננת, יכולנו לגזור גזירה שווה ממנו לגבי מבצע "אסקורט".

זאת ועוד, בסיוור נוסתה הלכה למעשה שיטת ההגעה הטכנו-לוגיסטית של ה"חזירים" לראס סודר ונבחנו אפשרויות הירידה למים בנקודה רחוקה מעין האויב – זו שנבחרה לצורך עקיפת אזור התעלה, שהיה חשוף לסכנות של הפגזה, מיקוש וחשיפת כוונותינו.

במהלך הסיוור התגלו הסט "רים בטווח של 13 מייל מראס סודר ובטווח של חמישה מייל צפונה לנתיב החצייה של ה"חזירים" – שהם טווחי הגילוי במכ"מים. היה זה נתון חשוב לצורכי תכנון הפעולה להטבעת הסט "רים. הממצאים גם הבהירו שהסט "רים עלולים להימצא בשעת המבצע המתוכנן בתנועה ולא בעגינה.

השוני המשמעותי היחיד בין פעולת הסיוור לבדיקת חוף הנחיתה לבין פעולת הטיבוע היה מצב תאורת הירח. בעוד שבמהלך הסיוור היה הירח במילואו, ואף הפריע במידת-מה לפעולתנו – מכיוון שנזקקנו לפעול בתנאי הסתר בקרבת החוף, מבלי לזהותו ממש, והסתייענו במעכ"ן – הרי שבפעולת הטיבוע היעדרה של תאורת ירח במילואו היקשה עלינו מאוד, מכיוון שדווקא אז היה צורך בתאורת הירח לשם איתור וזיהוי פיזי של המטרות.

ב- 21 באוגוסט הודיעו לנו מאג"ם-מבצעים על ההחלטה לבצע את מבצע "אסקורט" ב- 5-6 בספטמבר. הוזמנתי להציג ביום שלמחרת את תוכנית המבצע לאישור הרמטכ"ל.

מבצע "אסקורט"

מבצע "אסקורט" היה פעולת קומנדו ימי קלאסית: טיבוע כלי שיט צבאיים באמצעות צוללים. המבצע בוצע לבסוף בליל 7 - 8 בספטמבר, בצפון מפרץ סואץ, כחלק ממלחמת ההתשה. זו הייתה הפעולה הראשונה מסוג זה בתולדות צה"ל, שגם צלחה.

מספר תכונות מיוחדות את מבצע "אסקורט":

- הייתה זו פשיטה גדולה, השלישית במספר, של שייטת 13, בפרק זמן של חודשיים וחצי.
- הפעולה הציבה גבולות וסטנדרטים חדשים, חסרי תקדים, מבחינת האמצעים, השיטה ורמת הביצוע הפיזי, שנדרשו מהלוחמים ומהכלים שנטלו בה חלק. סטנדרטים אלה עברו את גבול "המעטפת המבצעית" המוכרת.
- המטרות שהושמדו היו כלי שיט פעילים בחזית הלחימה המצרית.
- המבצע היה שלב מקדים ותנאי לביצוע פעולת נחיתה ופשיטה קרקעית של כוח משוריין, על רצועת חוף מצרית בת 50 ק"מ, בשילוב של כוח ימי ואווירי.

מבצע "אסקורט", כפעולה מיוחדת של "אנשי צפרדע", היה, כאמור, השלישי במניין "אבות הטיפוס" של פעולות שייטת 13 בזירה הימית והחופית – לאחר הפשיטה על עדבייה, והפשיטה על האי גרין. פעולות אלו המשיכו לשמש דגם לפעולות השייטת בעתיד. שלוש הפעולות התרחשו ברצף זמנים, ולשיטת החדירה של כל אחת מהן הייתה השפעה מכרעת על השגת המשימה:

- הפשיטה בעדבייה הייתה תקיפה של מתחם קרקעי מוגן שנמצא בקו החוף, שהלחימה בו התנהלה בשטח בנוי. החדירה אליו נעשתה **בשחייה**.
- הפשיטה על האי גרין הייתה תקיפה של מבצר חמוש שנמצא בלב ים, שהלחימה בו התנהלה בשטח בנוי, צפוף וסבוך. החדירה אליו נעשתה **בצלילה**.
- מבצע "אסקורט" היה תקיפה של כלי שיט צבאיים (סט"רים) פעילים באמצעות מוקשי "עלוקה", ביעד שמיקומו לא היה ודאי. החדירה אליו נעשתה **בצלילה** ובאמצעות **"אנשי צפרדע" שהובלו ב"חזירים"**.

ההיערכות למבצע

ב- 22 באוגוסט, התאריך בו אמורים היינו להציג את תוכנית הפעולה לרמטכ"ל, הפתיע אותי הרמטכ"ל כשקרא לי לשיחה אישית בלשכתו. בפגישה זו הוא אמר: "אין צורך שתציג לי את פרטי התוכנית. הפעולה הזו היא בשבילכם כמו 'לחם בחמאה לארוחת הבוקר'. קראתי לך כדי להדגיש, כי ביצוע מבצע 'רביב' מותנה בהצלחת 'אסקורט'. לא יהיה 'רביב' אם לא תטביעו את הסט"רים!".

ידעתי מראש על התלות של הפעולה האחת בשנייה, אך דברי הרמטכ"ל מיקדו עוד יותר את האחריות שהייתה מוטלת עלי. קיומו של מבצע "רביב" כולו הונח בעצם על כתפיו. ביני לביני גם התלבטתי, אם בביטוי "לחם בחמאה לארוחת הבוקר" מסתתרת הערכה מקלה של מידת הקושי העצום – המבצעי, האנושי והטכני – הטמון בסוג זה של פעולה שאנו עומדים לבצע, או, לחילופין, יש בו הערכה לכושרנו המקצועי, וזו הייתה דרכו של הרמטכ"ל לבטא את מידת האמון הרב שהוא רוחש לשייטת 13, כאילו בא לומר שהוא בטוח כי גם בפעם זו נעשה כל מאמץ כדי להצדיק אמון זה. מתוך מכתב ההערכה שהוא שלח אלי לאחר הפעולה, התברר לי שהוא היה מודע היטב לקשיים וביקש שנצדיק את אמונו.

מבצע "אסקורט" היה המבצע הראשון אותו הטיל עלינו ישירות הפיקוד העליון של הצבא. הפעולה שנתבקשנו לבצע הייתה חלק אינטגרלי מהמערכה הגדולה של צה"ל. יתרה מכך, הפעולה שלנו הייתה תנאי לביצוע פעולה אחרת של צה"ל. הדבר דירבן אותנו עוד יותר למלא את המשימה. גם ההזדמנות והאתגר המקצועיים לבצע פעולת טיבוע קלאסית של "אנשי צפרדע" דירבנה אותנו לעשות כמיטב יכולתנו.

מנקודת מבטה הפנימי של שייטת 13, ראיתי חשיבות ראשונה במעלה בהמשך תנופת הלחימה ורצף הפעילות המבצעית שלה לאחר הפעולה על האי גרין, במיוחד בשל אובדנם של שלושה לוחמים מעולים ונטרולם של 11 הלוחמים שנפצעו בה. הפסקת רצף הפעילות המבצעית לאחר הפעולה על האי גרין טמנה סכנה של התרופפות רוח הקרב שאחזה ביחידה. חשתי, כי אין לנו זכות להתעכב ו"ללקק פצעים".

בתום השיחה עם הרמטכ"ל הייתה לי בקשה אחת והיא, שהמועד לביצוע "אסקורט" יהיה לא מאוחר מ- 28 באוגוסט (י"ד באלול), בשל מצב תאורת ירח בתאריך זה, שהיה קריטי ביותר עבורנו, גם אם מועד זה היה גורר אותנו ללחץ זמנים גדול. הצדודית הנמוכה של הסטרי"ם, אי-ידיעה מראש היכן מקום עגינתם, ורצועת הים הגדולה (כארבעה ק"מ) אותה צריך יהיה לסרוק כדי למצוא אותם, חייבו תאורת ירח שתסייע באיתור ובזיהוי. לתאורה הייתה חשיבות רבה גם משום שלא נמצא באזור מזח שיכול היה לשמש נקודת ייחוס, שבעזרתה ניתן היה לנווט ולמצוא את הסט"רים. הצרכים שלנו התנגשו בתוכנית הרמטכ"ל להעביר את נושאות הטנקים משארם א- שייח בלילות החשיכה (החל ב- 5 בספטמבר), כדי להסתיר את כוונות צה"ל.

משום כך נדחה תאריך הביצוע של מבצע "רביב", ובהתאם לכך נדחה גם מבצע "אסקורט". כתוצאה מכך, היינו צריכים להתמודד עם ההשלכות של היעדר תאורה בעת המבצע. יחד עם זאת, היה גם יתרון לדחייה, כי נוסף לנו פרק זמן לפתרון בעיות מיוחדות, וכן ניתנה לנו הזדמנות לשכלל את הפתרונות שכבר גיבשנו.

ציוות הכוחות

למרות שבפשיטה על האי גרין נפלו שלושה לוחמים ונפצעו 11, היו מספיק מועמדים במצבת הלוחמים של השייטת מהם יכולתי להרכיב צוות מיומן וכשיר של תשע הלוחמים שנדרשו למשימה (ארבעה לוחמי "חזירים", ארבעה צוללים "רגליים" ו"חזיראי" אחד כעתודה). הצבתי לעצמנו קריטריונים מסוימים בבחירת הצוות המתאים ביותר ליטול חלק במבצע ייחודי זה:

- איכות מקצועית גבוהה של הלוחמים.
- שיתוף, ככל האפשר, של כוח לוחם רענן יחסית.
- מתן הזדמנות למפקדים בשייטת, שפעילותם המבצעית בשנה האחרונה הייתה מועטה יחסית, בעיקר משום הימצאותם מחוץ ליחידה. עתה הם יכלו לרכוש ניסיון מבצעי ומקצועי מן המעלה הראשונה.

משמעות הדבר הייתה, שאיוש התפקידים ב"אסקורט" התבסס בעיקר על לוחמים שלא השתתפו בלחימה על מבצר האי גרין עצמו, אלא שימשו בתפקידי סיוע – כמו אנשי רתק והסחה ב"חזיר", או מפעילי סירות הגומי, או כאלה שנמצאו בתקופה זו מחוץ למסגרת הפעילות השוטפת של השייטת. מבצע "אסקורט" גם נתן לי הזדמנות להרחיב את מעגל סגל המפקדים העתידי של השייטת ולבסס את מנהיגותם וסמכותם על ניסיון קרבי של ממש. שניים מהלוחמים שהתאימו לקריטריונים אלה – סרן רפי מילוא וסגן (מיל") שלמה אשל – ביקשו להצטרף למבצע. משלישי – רס"ל עודד ניר – ביקשתי אני שיצטרף. רפי מילוא, מפקד צוללים מצטיין, היה בשנת חופשה ללא תשלום. שלמה אשל, קצין מוכשר ביחידת ה"חזירים", הצהיר עוד קודם למבצע על כוונתו לחזור לשירות הסדיר. עודד ניר, לוחם מעולה, שהתמחה בכל מקצועות הלחימה בשייטת – צולל רגלי, "חזיראי", איש סירות נפץ – שימש בפשיטה על האי גרין כמפעיל סירת גומי ונשלח לאחריה ללימודי בגרות, מתוך כוונה למנותו בעתיד לקצין אמל"ח. זכרתי את תושייתו הטכנית וקור רוחו, בהיותו אתי בסירה בפתח נמל פורט סעיד במלחמת ששת הימים.

חריג נוסף היה עמי איילון, שהחלים בתקופה זו מפציעתו באי גרין, אך עמד בתוקף על שיתופו במבצע "אסקורט". עמי היה מועמד לקבל בעתיד את הפיקוד על יחידת ה"חזירים",

ורופא היחידה, ד"ר סלבין, שטיפל בו ובדק אותו, קבע שהוא כשיר ליטול חלק במבצע. אישרתי את הצטרפותו. כל שאר המועמדים להשתתף במבצע – "אריו", "פאטי", ביגלר, אבישי, תמיר – היו "חזירים" מצטיינים בשירות סדיר, שהשתתפו במרבית הפעולות שהתנהלו בשנה החולפת בצפון המפרץ, בעיקר בתחום הפעלת "חזירים".

הבטחת גורם ההפתעה

כל שיקולי התכנון היו משועבדים למימוש המשימה עצמה – פעולת הטיבוע – וכן להבטחת גורם ההפתעה, שהיה הכרחי לביצוע פעולת הנחיתה והפשיטה של הכוח המשוריין. בהתאם לכך גם נערכנו.

הפעולות הרבות שבצענו בצפון המפרץ מיקדו את תשומת לבם של המצרים אל נקודת הירידה למים בחוף ראס מסלה. עדות לכך הייתה ההפגזה המרוכזת שהם הנחיתו על אתר זה, הן בתום הפשיטה על עדבייה והן לאחר הפשיטה האי גרין. בהתאם לכך הוחלט לא לנחות בראס מסלה, אלא לרדת לים בראס סודר, על אף שצעד כזה יגדיל באופן ניכר את הטווח ליעד. עוד הוחלט שהדרך אל נקודת הירידה לים תיעשה תוך איגוף יבשתי עמוק, שייצא מעתלית שבצפון, יגיע לאילת, וימשיך דרך מפרצי אילת וסואץ אל ראס סודר. לאילת ישנועו ה"חזירים" בתוך משאית סמי-טריילר סגורה, כשהם רתומים בתוך "עריסה רועדת". הם יובלו בים (על נחתת) לשארם א-שייח, שם יירדו שוב ליבשה ויובלו בכביש שלאורך חוף מפרץ סואץ בואכה ראס סודר. ניסיון טכנו-לוגיסטי ארוך זה נוסה ב"רביב קטן" והוכיח את יעילותו.

עוד הוחלט, כי בפעולה עצמה, לאחר הדבקת המוקשים במטרות, נותר על מפגש בין שני ה"חזירים", שהיה בו אמנם יתרון בטיחותי, אך הוא היה מאלץ אותנו לעשות שימוש בקשר אלחוטי "מסגיר". הצורך החיוני בקיום אדוק של דממת אלחוט, שתהייה נאמנה לדרישות הסתרת הכוונה ולשמירת גורם ההפתעה, גבר על שיקולי הבטיחות.

טווח ה"חזיר" הוא כ- 72 ק"מ. זהו טווח שהינו פחות מן המרחק הנדרש כדי להגיע אל היעד וחזרה (כ- 80 ק"מ). נתון זה לא הותיר במצברי ה"חזיר" עתודת חשמל מספקת ובטוחה דיה. אי לכך, תכננו להסתייע בסירות המשמר מדגם "ברטראם" של בסיס חיל הים בראס סודר לגרירת ה"חזירים", כפי שעשינו בסיוור לבדיקת החוף ("רביב קטן"), ששימש לנו "מודל" לפעולת הטיבוע. ברם, טווח ההתגלות הגדול של סירות ה"ברטראם" הגביל את ההתרחקות בגרירה מראס סודר לשמונה מייל בלבד. מכל מקום, סידור הגרירה הזה העניק ללוחמים נוחות מסוימת: הוא איפשר להם לנצל את סירות ה"ברטראם" לשהייה על סיפון כל מהלך הגרירה. כך הם אמורים היו להישאר יבשים ולשמור על כוחם.

מעבר לבעיית החשיכה, שהשפיעה על היכולת לאתר את הסט "רים המצריים", צדודיתם הנמוכה הציבה קושי נוסף, וכמוהו זמן ומקום עגינתם שלא היו ידועים והצורך לחפשם על שטח נרחב שהשתרע על ארבעה ק"מ. במקביל, על הלוחמים היה להימנע מלעורר את חשד המצרים על ידי תגלות כלשהי תוך כדי תהליך החיפוש והסריקה, ובטרם יודבקו המוקשים במטרות. עם בעיות אלו הוחלט להתמודד בעזרת מספר צעדים: הנתבי המוביל אל המטרות חולק לחמישה קטעים, שבכל אחד מהם תצורת התנועה, מיקום הכלים והניווט שלהם ישתנו בהתאם לתנאים שישררו בקטע הרלוונטי וביחס למיקומן המשוער של המטרות.

בנוסף לכך, תנועת ה"חזירים" הותאמה ספציפית, בכל קטע, למידת החשיפה והקירבה אל המטרות, ואמצעי הניווט שלהם הותאמו לתצורת התנועה ולמידת שקיעתם של ה"חזירים" תחת המים:

- **בקטע הראשון** ה"חזירים" אמורים היו לנוע בגרירה על-מימית באמצעות סיר ות ה"ברטראם", עד למרחק של שמונה מייל מראס סודר. הניווט אמור היה להיעשות על ידי סירות ה"ברטראם".
- **בקטע השני** ה"חזירים" אמורים היו להיפרד מסירות השטח ולהמשיך כזוג עצמאי בתנועה על-מימית, עד לנקודת היערכות שתהייה 1 - 2 מייל ממסוף הדלק. קטע זה ייעשה בסיוע המעכ"ן.
- **בקטע השלישי** אמורים היו ה"חזירים" לנוע ב"ציפה מינימאלית" (מצב, שבו ה"חזיר" נע תחת המים כשראשי הלוחמים בלבד נמצאים מחוץ למים). במצב תנועה זה יופסק הניתוב של המעכ"ן, ושני ה"חזירים" ייפרדו זה מזה, יירדו וינועו בתנועה עצמאית – כל "חזיר" לאזור הסריקה שלו – כדי לאתר את המטרות בקרבת מסוף הדלק והמכלית הפורקת העוגנת לידו. המסוף והמכלית היו עצמים בולטים, שיכלו לשמש נקודות עזר להתמצאות וניווט. אם הסט"רים לא יימצאו במקום זה, תעבור הסריקה דרומה וכל "חזיר" יתייצב לתחילת סריקה בצד הקבוע לו מראש.
- **בקטע הרביעי** ה"חזיר" אמור היה להתקדם בצלילה והסריקה אמורה הייתה להתבצע כך, שמפקד ה"חזיר" יבצע הצעות לסירוגין ויכוון את תנועת הכלי עד לאיתור הסט"רים. סריקת אזור העגינה המשוער של הסט"רים תיעשה גם היא בצלילה, כשכל "חזיר" נע בצד הקבוע לו מראש, ממזרח או ממערב למכלית הפורקת.
- **בקטע החמישי** ה"חזיר" שיגלה את הסט"רים ינחת על הקרקעית קרוב אליהם, וזוג הצוללים ה"רגליים" ייצא מתוכו בצלילה ויצמיד את מוקשי ה"עלוקה" למטרות. כל עוד יפעלו הצוללים ה"רגליים", ימתין זוג מפעילי ה"חזיר" בתוכו, מתחת למים, לחזרת עמיתיו.

העומק, הזרמים ושקיפות המים באזור המטר ות חייב להנחית את ה "חזיר" על הקרקעית סמוך לסט"רים – אך לא ממש מתחתם . מצב זה גם חייב הפעלה של זוג צוללים "רגליים" נוסף בכל "חזיר".

לפי המפה, עומק הקרקעית המסומן באזור המטרות מגיע ל- 14 מטרים. זהו עומק שאסורה בו שהייה ממושכת עם מכשירי צלילה קרביים מוזני חמצן, בשל הסכנה ללקות בהרעלת חמצן. השהייה בעומק זה אפשרית אמנם עם מכשירי אוויר דחוס , אולם אלה פולטים בועות "מסגירות". לכן הוחלט , כי לשהייה בעומק שמעל עשרה מטרים ייעשה שימוש במכשירי האוויר הדחוס האינטגרליים ב "חזיר", ואילו בתנועה אל המטרות ישתמש הזוג "הרגלי" במכשירים הקרביים מוזני חמצן במעגל סגור, שאינם פולטים בועות. המים השקופים של הים האדום חייבו , כאמור, להנחית את ה "חזיר" על קרקעית הים במרחק-מה מתחתית הסט "רים, כדי שלא ניתן יהיה לגלות אותו מסיפונייהם . הנחיתה על קרקעית הים נועדה גם למנוע היסחפות של ה "חזיר" על ידי הזרמים הצפויים באזור המטרות. בעקבות נתונים אלה נקבע שלאחר גילוי הסט "רים ינחת ה"חזיר" על קרקעית הים, והצוללים ה "רגליים" ייצאו ממנו לאורך חוט שייפרס מתוך מגלול הקשור לגופם מצד אחד ומחובר ל "חזיר" מצידו השני – כדי להבטיח את "התביתותם" חזרה אליו בתום הדבק ת המוקשים. מפעילי ה"חזיר", שימתינו על הקרקעית, יתחברו אל קני הנשימה של אוויר דחוס אם העומק יהיה גדול ומשך השהייה ארוך.

גוף סט"ר האויב (P-183) היה עשוי עץ, אך תחתיתו צופתה במתכת (אלומיניום או נחושת). במצב זה, עלול היה להיווצר מצב שנעשה את כל הדרך הארוכה ו הקשה אל המטרות, אך ניכשל בהצמדת המוקשים . כדי להבטיח את הצמדתם ואת פעולתם האפקטיבית , פותחו בשיטת שלוש טכניקות של הצמדה , מהן אמורה הייתה להיבחר השיטה המתאימה בעת הפעולה עצמה:

- הצמדה באמצעות מגנטים המותקנים בבסיס המוקש (אם ציפוי התחתית עשוי אלומיניום או נחושת, המגנטים לא יידבקו).
- חיבור גומיות למוקש, כך שאפשר יהיה לכרוך אותן סביב צירי המדחף.
- הצמדה בעזרת בורג מכני . נעיצתו והברגתו של הבורג לתחתית הספינה יגרמו להצמדת המוקש . קשיות המתכת או עץ רקוב שיגרום לבורג להחליק , יקשו על הצולל לנעוץ אותו ולהצמידו לתחתית , ולא תהייה בו תועלת.

כל אחת משלוש טכניקות הצמדה של המוקשים לא הבטיחה את מלוא מאה האחוזים הדרושים כדי להצמיד בביטחון גם את מנגנון "א-ההורדה" שפותח בתעשייה הצבאית

ובשייטת, שהפעלתו נועדה לגרום למוקש להתפוצץ גם אם הוא יישמט מן התחתית לאחר ההצמדה. במבצע "אסקורט" הייתה למנגנון "אי-ההורדה" חשיבות מבצעית ראשונה במעלה: אם יזוזו הסט"רים ממקומם – דבר שאינו בלתי סביר – לאחר הצמדת המוקשים, הם עלולים להישמט, ואם לא הופעל בהם מנגנון "אי-ההורדה", תימנע השמדת הסט"רים, גם אם הוצמדו להם המוקשים. מכאן נבעה חשיבות ההקפדה על צמידות בסיס המוקש לתחתית ספינת המטרה או לדופנה.

כדי להתגבר על מכשלה זו נקטנו, במהלך נוהל הקרב למבצע "אסקורט", צעדים שנועדו להבטיח את הצמדת המוקש והפעלת מנגנון "אי-ההורדה":

- פותח בורג פירוטכני. הפיתוח התרכז בידיו של קצין החבלה של השייטת, סרן ישראל רוט. בראש בורג ה הצמדה המכני הותקן מטען חומר נפץ הודף, אשר הפעלתו, דרך משיכת נצרה, גרמה להדיפת הבורג בחוזקה ולנעיצתו עמוק בתחתית הספינה, תוך חדירה של שכבת המתכת.
- נעשה ניסוי "חיי" בים, בו ננעץ הבורג הפירוטכני, באמצעות מטען חומר הנפץ ההודף שפותח, אל תוך תחתית טרפדת ישראלית (ט-204) שיצאה משירות פעיל, ושגם גופה היה עשוי עץ. הניסוי נועד לוודא שרעש המטען המופעל מתחת למים אינו נשמע בתוך הספינה. ספינה זו גם שימשה אחר כך כלי ל "ביום אויב", במסגרת תרגיל "מודל" בתנאים ריאליים לקראת המבצע, כאשר הופעלו בתחתיתה מוקשים "חיים".

כוחות ומשימות

למבצע צורף, כאמור, תנאי טנטטיבי שאמר, שאם הסט"רים לא יימצאו במצב ניח, יבוצע ניסיון חוזר יממה לאחר מכן. הלילה הראשון הוגדר כ "סיור אלים": הוא יישאר בגדר "סיור" אם לא יתקיימו התנאים ההכרחיים לפגיעה, והוא יהיה "אלים" אם תנאים אלה יתקיימו.

נקבעו ארבעה כוחות לביצוע המשימה ולסיוע:

הערות	המשימה	הכוח והרכבו
לכל צולל 2 מוקשים	<ul style="list-style-type: none"> הובלת הצוללים השמדת הסט"רים 	כוח א' - 2 "חזירים" 4 מפעילים + 4 צוללים "רגליים"
	<ul style="list-style-type: none"> גרירת ה"חזירים" ומתן סיוע כוננות סיוע וחילוץ 	כוח ב' - 2 סירות "ברטראם" 2 ס"ג + 8 לוחמים
יימצא בראס סודר כוננות 30 ד"י יימצא בראס סודר	<ul style="list-style-type: none"> כוננות חילוץ ממסר קשר הגנה, תקיפה הכוונת הכוח הימי 	כוח ג' - מסוק סופרפרלון מטוס נורד מטוסי קרב מעב"ן
	כוננות להפגזת עדביה	כוח ד' - פיקוד דרום - סוללה 122 מ"מ

התוכנית הסופית

התוכנית הסופית שהתגבשה למבצע קבעה שכל הכוח הימי – בכלל זה ה"חזירים" שייגררו באמצעות סירות ה"ברטראם" וסירות הגומי שילוו אותם – ינוע יחד, באכוונת מעכ"ן, לכיוון ראס סאדאת, עד שמונה מייל צפונית- מערבית מראס סודר. הצוללים יימצאו על סירות ה"ברטראם". בנקודת שמונה המייל יחול פיצול של הכוח: ה"חזירים", עם כל הצוללים, ימשיכו לבדם מעל פני המים, באכוונת מעכ"ן, עד נקודת ההיערכות (1 - 2 מייל מהמסוף); סירות ה"ברטראם" ינועו מעט חזרה ויתייצבו באמצע הקטע שנקבע להמתין בו; סירות הגומי ינועו מזרחה, להמתין ליד ראס דהיסה, בקרבת החוף.

עוד קבעה התוכנית שבנקודת ההיערכות יירדו ה"חזירים" ל"ציפה מינימאלית" (תופסק אכוונת המעכ"ן) וינועו לאיתור המטרות ולתקיפתן בצלילה. הדבר יהיה באזור של המכלית הפורקת, ליד מסוף הדלק שבראס סאדאת. אם הסט"רים לא יאותרו במקום זה, ינועו ה"חזירים" בצלילה, תוך ביצוע הצעות לסריקת השטח, ארבעה ק"מ דרומה, עד לאונייה היוונית הטבועה "אוונגלוס". הכוח ב"חזיר" מס' 3, בפיקודו של סרן רפי מילוא (וכן מפקד ה"חזיר", סגן שלמה אשל, רס"ל עודד ניר וסמ"ר שמואל תמיר¹), יסרוק ממערב למכלית, והכוח ב"חזיר" מס' 4, בפיקודו של סגן עמי איילון (וכן מפקד ה"חזיר", רס"ל אלדד דינור, סמ"ר שלמה אסיף ["ביגלר"] וסמ"ר אבישי בן-יוסף), יסרוק ממזרח למכלית. לאחר הדבקת המוקשים והפעלת מנגנוניהם יחזור כל "חזיר" באופן עצמאי לראס סודר.

¹ תחילה נקבע רס"ר אריה יצחק ("אריז"), "חזיראי" מקצועי מעולה, להימנות על צוות זה. אולם מכיוון שהוא איחר לתדריך המבצעי האחרון, החלפתיו – חרף מחאות מפקדיו – בלוחם העתודה סמ"ר שמואל תמיר. בהקפדה על "קוצו של יוד" ראיתי תנאי כל יעבור להצלחת הפעולה.

הביצוע

התוכנית התנהלה כמתוכנן עד נקודת ההיערכות. בנקודת ההיערכות ירדו ה"חזירים" ל"ציפה מינימאלית", ואז, במפתיע, נעו הסט"רים המצריים בתנועה מהירה לכיוונם. ה"חזירים" ביצעו "צלילת חירום" והמתינו זמן-מה על הקרקעית. כשהסט"רים עברו מעליהם, נשמעו מסביבם קולות ירי ופיצוצים. כעבור זמן-מה המשיכו ה"חזירים" עצמאית בצלילה, בסרקם את הנתיבים כמתוכנן ותוך ביצוע הצעות תכופות במהלך הסריקה. למרות זאת, המטרות לא נמצאו באזור המשוער. גם סריקה של ה"חזירים", שנערכה בשעות 02:15 - 03:00 ליד האונייה הטבועה "אוונגלוס", לא הביאה למציאת הסט"רים המצריים. לפיכך קיבלו ה"חזירים", בשעה 03:07, הוראה לחזור לראס סודר, ובחפ"ק הוחלט על ביצוע חוזר בליל יום א' שלאחר מכן.

תנועת הטרפדות המצריות, שנעו בנתיב ישיר לעבר ה"חזירים", והירי והפיצוצים שהן הפעילו, העלו אצלנו את החשש שה"חזירים" התגלו, או לפחות עוררו חשד אצל המצרים. חשד זה עלול היה לגרום לכך שהמצרים ישאפו להיות כל הזמן בתנועה ויימנעו מעגינה. אי לכך הכרחי היה עתה להחמיר את תנאי החשאיות.

במקביל, היינו זקוקים לפסק זמן כדי לטעון את מצברי החשמל של ה"חזירים" ולאפשר לשטח (לאויב) "להירגע". לפיכך הוחלט על דחיית הביצוע החוזר של מבצע הטיבוע לליל 7 - 8 בספטמבר.

במסגרת ההכנות לביצוע החוזר הוחלט גם על שורה של שינויים. אלה כללו, בין השאר, הקדמה של היציאה למבצע בשעה אחת (ל-17:00), וזאת מהמניעים הבאים:

- רצון "להרוויח" קטע דרך שיתבצע בשעות האור, בהן המצרים אינם מפעילים מכ"ם.
- ההגעה המוקדמת לאזור המתוכנן לסריקה עשויה לגרום ל"תפיסת" הסט"רים בטרם יספיקו לעזוב את מקום עגינתם, ותגדיל את זמן החשיכה שיעמוד לרשותנו לביצוע הסריקה.

עוד נקבע, שלאחר הפיצול שיתבצע – כמו במבצע הראשון – במרחק של שמונה מייל מראס סודר (אך הפעם בשעה מוקדמת יותר - 18:45), ייסוגו כל הסירות חזרה להמתנה בים, קרוב לראס סודר. שינוי נוסף שהוכנס בתוכנית היה, שהתנועה העל-מימית באכונות מעכ"ן תיעשה רק עד שלושה מייל מהיעד. מנקודה זו והלאה תתבצע ההתקרבות אל היעד ב"ציפה מינימאלית" וללא מעכ"ן – תנאי קשה, בגלל האילוף לנוע נגד תנועת הרוח השלטת והגלים. יחד עם זאת, ההיכרות שכבר נוצרה עם השטח והיעד בליל הפעולה הראשון הקלה על בעיית הניווט. עוד נקבע, כחלק מהפקת הלקחים של הניסיון הראשון של המבצע, כי

ה"חזירים" יתפצלו ויפרדו זה מזה 1,000 מטרים מזרחה למכלית הפורקת במסוף הדלק . מאותה נקודה ואילך, הסריקה דרומה תתבצע בצלילה, כשרק ראשו של מפקד ה"חזיר" מציץ מידי פעם ומנתב אל המטרות.

מבצע "אסקורט 2" בוצע שתי יממות בלבד לאחר מבצע "אסקורט 1", שהיה כרוך במאמץ פיזי ונפשי קשה ללוחמים, ואשר נמשך כ- 11 שעות רצופות, לאורך 80 ק"מ במים. עתה צריך היה לחזור על הכול מהתחלה, ובתנאים חמורים יותר, שאף הלכו והחמירו במהלך הביצוע. הפעם החזרתי לצוות את אריה יצחק ("אריה"), ושמואל תמיר חזר להיות הלוחם בעתודה.

המבצע החל בשעה 16:10, כאשר ה"חזירים" הורדו למים בעזרת הצוות הטכני וביצעו נוהל "איפוס איזון"². במקביל, התקיימה שיחת לוחמים עם הרמטכ"ל, שחזר והדגיש כי טיבוע הסט"רים הוא תנאי לביצוע "רביב".

שעה לאחר מכן, ב- 17:10, נקשרו ה"חזירים" לסירות ה"ברטראם" והחלו להיגרר אחריהן. כל הכוחות – "חזירים", סירות "ברטראם" וסירות גומי – נעו יחד עד לשמונה מייל מראס סודר. כעבור שעה וחצי, ב- 18:45 (שעה ורבע מוקדם יותר בהשוואה לערב הראשון), ניתקו ה"חזירים" מסירות ה"ברטראם" והצוללים ירדו לתוכם, ואילו סירות ה"ברטראם" וסירות הגומי חזרו להמתין בים בקרבת ראס סודר. חצי שעה ממועד הפיצול הופסקה אכונות מעכ"ן והתברר כי תנאי הגילוי טובים ואפשר לעקוב אחרי ה"חזירים" במכ"ם, ובעזרתו לתקן את נתיב ההתקדמות, אם יהיה צורך בכך.

בשעה 19:45 הגיעו ה"חזירים" למרחק של 11 מייל מראס סודר. עדיין יכולנו לראות אותם על צג המכ"ם שלנו. פירוש הדבר היה, שהאויב, שנמצא בטווח קטן יותר, של תשעה מייל בלבד מה"חזירים", עלול היה לגלות אותם בכל רגע, אם הוא יפעיל מכ"ם. מסתבר שהיובש ששרר בזירה יצר תנאים אטמוספריים שגרמו להתפשטות ניכרת של הגלים האלקטרו-

מגנטיים, יותר ממה שהיה מוכר לנו. בכך הם הגדילו בשיעור ניכר את טווחי גילוי המכ"ם והקשר האלחוטי. על רקע זה הגעתי למסקנה, שאם ברצוננו למנוע את חשיפת הכוח לאויב, עלי לקבל החלטה תקדימית, והוריתי להם, במלת קוד אחת, לרדת מייד ל"ציפה מינימאלית". הייתה זו החלטה קשה. כ"חזיראי" ידעתי שהוראה זו תיאלץ את הלוחמים לעשות כמעט את "הבלתי אפשרי" – כלומר, לנוע מעתה כ- 17 ק"מ כשרק הראש נמצא מחוץ למים, והגלים הצפוניים ינו, ברצף ובתכיפות, ישר בפניהם. אולם, צעד זה היה הכרחי ונותר, להערכתו,

² "איזון איפוס" הינו פעולת "שקילה" ו"איזון" של ה"חזיר" במי ים, המתבצעת קודם לציאת ה"חזיר" לים. היא נועדה לאפס את משקלו במים ולאזן בין חרטומו לבין ירכתיו באופן שיימצא במקביל למפלס פני המים. רק במצב זה ניתן לשלוט כהלכה ב"חזיר" ולחסוך אנרגיה בכל מצבי התנועה שלו.

הדרך היחידה למנוע את תזוזת הסט "רים ממקום עמידתם. בעקבות ההוראה, ה"חזירים" אכן נעלמו מייד מצג המכ"ם.³

בשעה 21:40 הגיעו ה"חזירים" לנקודת ההיערכות - 1,000 מטרים מזרחה למכלית הפורקת שליד המסוף – והתפצלו זה מזה. בהוראתו של רפי מילוא, מפקד כוח הלחימה בים, כל "חזיר" יצא לסרוק בצלילה, תוך ביצוע הצעות, את הנתיב שנקבע לו מראש: "חזיר" מס' 3, בפיקודו של רפי מילוא ובניהוגו של שלמה אשל, נע ממערב למכלית הפורקת, ו"חזיר" מס' 4, בפיקודו של עמי איילון ובניהוגו של אלדד דינור ("פאטי") – ממזרח לה. כעבור כ- 25 דקות הבחין "פאטי" בגוש כהה סמוך ל "אוונגלוס", וכיוון את ה "חזיר" לעברו. היה זה בשעה 23:20, כשעה ורבע מאז עזבו ה "חזירים" את נקודת ההיערכות. "פאטי" זיהה אז בוודאות את שני הסט "רים עומדים צמודים זה לזה וקשורים למצוף. הוא הנחית את ה "חזיר" לקרקעית הים, במרחק-מה מהסט "רים ובעומק של 11 מטרים. במקום שבו נחת ה "חזיר" נשמעו הגנרטורים של הספינות. "פאטי" סימן לעמי ולאבישי לצאת ולצלול מה "חזיר" מערבה, לעבר המטרות, והשניים נעו "רגלית", כשהם מחוברים אל ה "חזיר" בחוט המגלול. "פאטי" וכן זוגו ביגלר נשארו להמתין בכלי עד לשובו של הזוג ה "רגלי".

עמי ואבישי הציצו מעל פני המים כדי לוודא את זיהוי המטרות ולקחת במצפן את הנתיב אליהן. לאחר מכן הם חזרו לצלול, כשהם נעים בעומק של שישה מטרים, עד הגיעם מתחת לסט"רים. שם הם עלו אל התחתית והחלו במלאכת ההדבקה של המוקשים.

בסט"ר הראשון, הבורג הפירוטכני של המוקש הראשון לא פעל. לכן, הצמידו אותו עמי ואבישי בעזרת מגנטים לציר הספינה. מחשש שהמוקש יישמט, הם לא הפעילו את מנגנון "אי-ההורדה". המוקש השני הוצמד על ידיהם לסט "ר בעזרת הבורג, קרוב יותר לכיוון החרטום. המוקש הופעל, אך שוב לא הופעל מנגנון "אי-ההורדה"; השניים נמנעו מלהפעילו כי הבחינו שנתר מרווח גדול מדי בין בסיס המוקש לבין משטח התחתית של הספינה, שעלול היה לגרום להפעלת מנגנון "אי-ההורדה" בעת הוצאת הנצרה.

בסט"ר השני, המוקש לא נצמד לתחתית, ולכן השתמשו עמי ואבישי במגנטים לשם הדבקתו לציר. גם מוקש זה הופעל ללא מנגנון "אי-הורדה". המוקש הרביעי היה המוקש היחיד שנצמד היטב לתחתית ולכן הופעל בו מנגנון "אי-הורדה".

בתום ההדבקה חזרו עמי ואבישי אל ה "חזיר" שהמתין להם על קרקעית הים. הם עשו זאת לאורך חוט המגלול הראשון. את חוט המגלול השני הם חתכו כדי לא להסתבך בו.

³ בתחקיר שלאחר הפעולה התייחס "פאטי" לקושי שהיה לו ליישם את הוראתי לרדת ל "ציפה מינימאלית". הוא אמר: "כשקיבלנו את ההוראה, דפקתי על השולחן וזעקתי: 'איזו מן הוראה זו?' אבל בצעתי אותה, כי היה לי בכך אמון!". אני הגבתי במילים הבאות: "פשוט הפנמת את חשיבות **המשמעות**, שהרי דממת האלחוט שנגזרה עלינו מנעה שאלות ומתן הסברים". להערכתך, תגובת "פאטי" הייתה, במידה רבה, תוצר של החלטתי להחליף את "ארי"ו", שאיחר לתדריך ל-"אסקורט 1", ואשר נועדה, בין השאר, "לשדר" ללוחמים עד כמה חיונית ההקפדה על מילוי הוראות ללא הרהור או ערעור.

הסט"רים אליהם הדביקו עמי ואבישי את המוקשים היו כלי השיט הצבאיים הראשונים של האויב שהוצמדו להם מוקשי "עלוקה" בחזית הלחימה הפעילה של צה"ל, באמצעות שימוש ב"חזירים"⁴ – רגע שיא בחיי "איש צפרדע", המתאמן לקראתו במסלול קשה לאורך שנים רבות.

עשרים דקות לאחר זיהוי הסט "רים", בשעה 23:40, "חזיר" מס' 4 התנתק מהקרקעית, התרחק כ- 15 דקות מזרחה ועלה לדווח על הדבקת המוקשים במטרות. בשעה 23:55 קיבלנו את הדיווח בשפת קוד של "חזיר" מס' 4: **"גרזן על שני כלבים, כשבכלב הימני הזרע עלול ליפול!"** – משמע, הוצמדו מוקשים בשני סט "רים", כשבסט"ר הימני נמצא מוקש אחד עם מנגנון "אי-הורדה" שעלול להישמט. הדיווח לחפ"ק על סיום הפעולה נועד גם לידע את "חזיר" מס' 3 – שטרם מצא את המטרות – על מקום הימצאותם של הסטרי "ם. כמו כן ביקש עמי להודיע, שהמוקשים שהודבקו אינם "מכסים" די הצורך את שני הסט "רים, מכיוון שרק בסט"ר אחד הופעל, כזכור, מנגנון "אי-הורדה", המבטיח את הפיצוץ. עמי גם רצה להזהיר את זוג הצוללים ב"חזיר" מס' 3, שכאשר יגיעו להצמיד את המוקשים במטרותיהם יהיה עליהם להיזהר מלשמוט את המוקש שכבר הופעל בו מנגנון "אי-הורדה". העברתי את המסר ל"חזיר" מס' 3 דרך החפ"ק, וסימנתי לאנשיו את הכיוון בהתייחס לאונייה "אוונגלוס". שלמה אשל, שניתב את "חזיר" מס' 3, הבין שהוא קרוב למטרות. ואכן, תוך דקות הוא איתר את הסט "רים, צלל מתחתם ונחת על הקרקעית לידם. שלמה ואריה יצחק ("ארי") נותרו ב"חזיר" על הקרקעית, ורפי מילוא ועודד ניר התקדמו "רגלית" סמוך לקרקעית, עד הגיעם מתחת לטרפדות – משם הם זיהו את כל המוקשים. הם עלו בניצב לקרקעית, צללו אל תחתית הספינות והדביקו את כל ארבעת המוקשים שנשאו אתם. את המוקשים הם נעצו בשטח התחתית הקרוב יותר לחרטום, דהיינו בשטח שבקדמת המוקשים אשר הוצמדו על ידי קודמיהם. בכל המוקשים שהדביקו הם גם הפעילו מנגנוני "אי-הורדה", כי האחיזה בשטח התחתית בו הם נעצו את המוקשים הייתה יציבה והדוקה. בכך הובטחה למעשה השמדת הסט"רים.

ב- 8 בספטמבר, בשעה 00:10, לאחר התרחקות של כ- 20 דקות, הודיע "חזיר" מס' 3 כי הודבקו כל ארבעת המוקשים, ובכולם גם הופעלו מנגנוני "אי-הורדה". צוות "חזיר" מס' 4 שמע את הדברים וברך אותם. מכאן המשיך "חזיר" מס' 3 בדממה אלחוטית לראס סודר. בשעה 02:00 הגיע "שדר ביקורת" (מלת קוד אחת בלבד) משני ה"חזירים", כי מצבם טוב והם נעים כמתוכנן חזרה לבסיס.

⁴ כלי השיט הצבאי הראשון שנפגע באמצעות מוקשי "עלוקה" היה "איגריס", שנפגע בליל 29 בנובמבר 1948, בעת שעגן בנמל ביירות. עשה זאת אליהו ריקה, לוחם בודד, יוצא המחלקה הערבית של הפלמ"ח, אשר קיבל הכשרה בסיסית ומועטה לקראת המבצע. הספינה בה פגע אליהו הייתה במקורה יאכטת טיולים של היטלר, שצוידה בתותחים והוסבה לאוניית עזר בצי הגרמני. לימים היא נרכשה על ידי עשיר לבנוני בכוונה להפעילה במסגרת צי ערבי.

רבע שעה לאחר מכן שמע "חזיר" מס' 4 פיצוץ במרחק לא גדול מאחוריו . אנשיו ניסו, ללא הצלחה, להקים קשר עם "חזיר" מס' 3. למרות זאת, לא נראה להם סביר לקשור את הפיצוץ שנשמע עם "חזיר" מס' 3. אנשי "חזיר" מס' 4 שיערו, שאולי היו אלה הסט"רים שהתפוצצו. אמנם, התפוצצות כזו, שעתיים בלבד ממועד הצמדת המוקשים, לא הייתה סבירה, מכיוון שההשהיה כוונה ל- 4 - 6 שעות. יחד עם זאת, הדבר לא היה בלתי אפשרי – אם הסט"רים החלו, למשל, לנוע ממקומם; תזוזה כזו יכולה הייתה לגרום לפיצוץ. גם הבהק האור שנצפה באותו זמן מגג החמ"ל בראס סודר לא עורר חשד לסיבת הפיצוץ, מכיוון שבאזור זה היו הבהובים או הבזקי אור כאלה עניין שבשגרה.

בשעה 03:10 נפגש "חזיר" מס' 4 עם סירת "ברטראם" שיצאה לקראתו. שתי דקות אחר כך דיווח קצין החבלה, רוט, שנמצא על הגג, כי הבחין בהבהק של אור מכיוון אזור העגינה של הסט"רים. הפעם, כך שיערנו, היה זה פיצוץ של המוקשים שהדבקנו. השערה זו אומתה אחר כך על ידי המודיעין. רבע שעה לאחר מכן, ב- 03:30, "חזיר" מס' 4 הגיע לראס סודר.

15 דקות אחרי הגעת ה"חזיר" הראשון לראס סודר התחלנו בחיפושים אחר צוות "חזיר" מס' 3. זאת, למרות שלא הייתה עדיין סיבה סבירה לדאגה, בהסתמך על כך שהיה הפרש של יותר מ- 30 דקות בין שני הצוותים במועדי הדבקת המוקשים. יחד עם זאת, הפיצוץ השני עורר את חששותינו. סירות ה"ברטראם" וסירות הגומי החלו, אפוא, לסרוק את נתיב החזרה המתוכנן של ה"חזירים", ומסוק, בו נמצאנו ד"ר סלבין, גדי קרול ואנוכי, סרק את האזור בטיסה נמוכה, מעל לקו החוף וצפונה. גם מטוס סיור קל נע מעל לים וסרק במקביל לקו החוף, ולא הרחק ממנו. איש לא הבחין ברקטות מצוקה, אם כי – לפי מה שהתברר מאוחר יותר – הופעלו כאלו על ידי צוות "חזיר" מס' 3. גם לא נשמעו קריאות עזרה בקשר האלחוטי. הסיבה לכך התבררה לנו רק בדיעבד: מכשיר הקשר שהיה ב"חזיר" מס' 3 נהרס בפיצוץ שאירע בו.

בשעה 08:30 נמצאו במים ארבעת הלוחמים של "חזיר" מס' 3. רק אריה יצחק ("ארי"), מהחסונים בלוחמי השיטת, נותר בחיים. המטוס הקל הוא שהבחין בקצף שחולל "ארי" בידיו על פני המים. כך הוא הצליח למשוך את תשומת לבו של טייס המטוס, והלה כיוון את המסוק אל "ארי" ושלושת חבריו, אותם מצאנו לידו – אך ללא רוח חיים. שלשלנו את גדי קרול מן המסוק למים, והוא שדיווח לנו שרק "ארי" נותר בחיים, ומייד העלה אותו בכבל אל המסוק.

הסתבר ש"ארי" שחה במשך שש שעות ורבע (!), לאחר הפיצוץ שאירע ב"חזיר" מס' 3, כשהוא פצוע קשה בלסתו שנשברה. כל אותו הזמן הוא סוכך על חבריו ושניים מהם גוועו בידיו. למרות מצבו הגופני, הוא התעקש להעלות את חבריו למסוק קודם שהוא עצמו יפונה לבית החולים. הוא חשש שהם עלולים להיות טרף לשיני הכרישים. כשהועלה "ארי" למסוק הוא היה תשוש וקרוב לאובדן הכרה. משהתברר לי שחבריו אינם עוד בין החיים, רציתי,

בראש וראשונה, להבטיח את הצלתו של "אריו" ולפנותו מייד. נועצתי בד"ר שמעון סלבין, שבדק אותו, והוא החליט להמתין עם פינויו עד לאיסוף גופות שלושת חבריו מן המים. אלמלא רצון החיים של "אריו" והגבורה והמסירות העילאית שגילה כלפי חבריו, קרוב לוודאי שלעולם לא היינו יודעים מה היה מקור הפיצוץ ומה אירע לו ולחבריו בדרך חזרה ממבצע "אסקורט 2". הדיווח ש"אריו" מסר לנו גם מנע אסונות נוספים בעתיד. מפי "אריו" נודע לנו, ש"המוקש להשמדה עצמית"⁵, שהיה קשור ומרותק למקום המיועד לו – מעל מכלי המנוע ומאחורי תא הלוחמים – פעל מעצמו והתפוצץ. רפי מילוא, שהיה הקרוב ביותר למוקש, נהרג במקום ואילו עודד ניר ושלמה אשל, שישבו לפניו בטור בזה אחר זה, נפגעו קשה ומתו מאובדן דם. שלושתם בלמו, למעשה, בגופם את הדף הפיצוץ, שפגע גם ב"אריו" – שנמצא בקדמת התא ליד ההגה – אך נחלש עד שהגיע אליו, וכך הוא נחלץ ממוות.

חקירות הפיצוץ, על ידי מהנדסי השייטת ועל ידי ועדת חקירה חילונית שמונתה לחקור את התקלה, גילו שהמבנה ההנדסי של בית הגלולה של המוקש היה שגוי. מעטפת האלומיניום שלו הייתה בצורת חרוט וסגירתה נעשתה באמצעות מגופה שהוברגה על חריצי המעטפת והודקה אל טבעת גומי (o-ring) שהקיפה את בסיס החרוט. השהייה הממושכת של הכלים במים, שארכה למעלה מעשר שעות, גרמה להמסת גלולת המלח שבמנגנון ההפעלה של "המוקש להשמדה עצמית" ולהריגת הלוחמים. המסה זו לא יכולה הייתה להתרחש אלמלא נוצרה אפשרות למי הים לחלחל לתוך בית הגלולה. ואכן הוברר, שאטימותו של בית הגלולה הייתה מותנית במידת הלחץ שהופעל בעת סגירת המגופה והידוקה, ולחץ זה מועד להיחלש כתוצאה מטלטולי הדרך. ביסוד התכנון של המוקש שהתפוצץ עמד הלקח שהופק מניסיון דומה שאירע במהלך מבצע "קדש" (מבלי שגבה אז קורבנות). אולם מסתבר שגם תכנונו ההנדסי של המוקש הנוכחי, בראשית שנות ה-70, כשל ביישומו של אותו הלקח, בכך שלא מנע את חדירת המים

הטרגדיה במקרה זה הייתה כפולה ומכופלת: "מוקש ההשמדה העצמית", שהיה מוקש ה"עלוקה" התקני שהותקן ב"חזיר", עבר את כל מבחני הכשירות הפורמאליים בידי כל הסמכויות המקצועיות המוסמכות – מפקדת חיל הים, רפא"ל, חיל החימוש ועוד. הוא תוכנן על ידי המהנדס הראשי של השייטת, שהיה בהשכלתו מהנדס מכונות מוכשר וקצין חבלה, ואף זכה על פיתוחו, למרבה האירוניה, בפרס ביטחון ישראל. מעבר לכל אלה, הוא קטל שלושה לוחמים מעולים, שנשקף להם עתיד מוצלח בשייטת 13, וזאת שעתיים לאחר שכבר השלימו את משימתם המבצעית הקשה ביותר והדביקו את המוקשים במטרותיהם.

⁵ זהו מוקש "עלוקה" תקני הנלקח לפעולה בים למקרה שייווצר אילוץ לנטוש את ה"חזיר", שהוא כלי מסווג, כדי שלא ייפול לידי האויב.

מייד התחלנו בתכנון ובייצור של מוקש חדש, כדי ששוב לא נישא על גבינו "פצצה מתקתקת". המוקש החדש התבסס על בית גלולה שמבנהו גלילי, ועל סגירת המגופה על גבי טבעת גומי המקיפה את המעטפת ושומרת על אטימות, בלא תלות במידת ההידוק של המגופה על פני הגליל והטבעת.

תוצאות הפעולה

מבצע "אסקורט 2" הסתיים כאשר כל שמונת מוקשי ה"עלוקה" הודבקו והופעלו בשני הסט"רים. חמישה מנגנוני "אי-הורדה" הופעלו וכתוצאה מהם התפוצצו שתי ספינות האויב ויצאו מכלל פעולה. בעקבות טיבוע הסט "רים בוצעו ההנחתה והפשיטה המשוריינת במסגרת מבצע "רביב בהפתעה מלאה לאויב.

התוצאה המבצעית של מבצע "אסקורט" נחשבה להצלחה גדולה. היא הושגה חרף הקשיים והנסיבות הבלתי שגרתיים בהם נדרשנו לפעול. האסון שפגע בלוחמים ובשייטת, עם מותם של שלושה מחברינו, העיב על ההצלחה. חשנו תחושה של אין-אונים וחוסר צדק משווע, שהרי האנשים שביצעו את הפעולה עשו כמעט את הבלתי אפשרי מהבחינה האנושית ושלמות הביצוע, ורק תקלה טכנית, שמקורה בעבר ולא בהכנות למבצע, קיפדה את חייהם. גם מפקד החיל וגם הרמטכ"ל ביטאו רגשות דומים. וכך כתב מפקד החיל:

מש"ט 13

הנדון: מבצע "אסקורט"

עם סיומן המוצלח של פעולות הטבעת הסט "רים והפשיטה על חופי מצרים, ברצוני להביע לך, ובאמצעותך לכל אלה אשר לקחו חלק במבצע "אסקורט", את הערכתי על התכנון, ההכנות והביצוע המושלם של הפעולה. המבצע היווה תנאי אשר בלעדיו לא ניתן היה לבצע את פעולת הפשיטה. הטבעת הסט "רים בוצעה בתנאים קשים של מיעוט ידיעות, טווחים ארוכים, ערנות מוגברת של האויב וקשיי זרם. המשימה הושגה בזכות מסירותם של כל אלה אשר לקחו בה חלק, ובעיקר בזכות דבקותם ועקשנותם של המבצעים. הייתה זו הפעם הראשונה בתולדות צה"ל וחיל הים, בה טובעו כלי שיט מלחמתיים של האויב ע"י פעולת צוללים.

חיל הים ואני משתתפים בכאב היחידה על התאונה ואובדן שלושת לוחמי היחידה אשר השתתפו בפעולה. אני תקווה שלא נדע יותר אסונות כאלה.

א' בוצר, אלוף
מפקד חיל הים

וכך כתב הרמטכ"ל:

12 ספט' 1969

מפקד שייטת 13

מפקד חיל הים

הנדון: מבצע "אסקורט"

הטבעת הסט"רים המצריים במפרץ סואץ הייתה המבצע הראשון מסוגו שבוצע על ידי השייטת.

הטבעת הסט"רים הייתה תנאי לבצוע "רביב", אף הוא מבצע מיוחד וראשון מסוגו.

השייטת עמדה במבחן, הפעם מבחן מקצועי קשה מן הרגיל.

לא רק אנשי מקצוע, אלא אף הדיוטות, חשים את הקשיים הפיזיים, הנפשיים והטכניים אשר ניצבו בפני פעולה זו ומעריכים את הכושר, ההתמדה, עוז הרוח, המסירות והתבונה של אלה אשר עמדו בהם.

עם כל הצער והכאב על מותם של רס"ן רפי מילוא, סגן שלמה אשל ורס"ל עודד ניר, אשר נפלו כתוצאה מתקלה טכנית אחרי ביצוע הפעולה, רצוני להביע את הערכתי לך, ובאמצעותך לשייטת, ומעל לכל למבצעים עצמם, על הישגכם זה.

חיים בר-לב, רב-אלוף
ראש המטה הכללי

מבצע "אסקורט" היה תרגום חי ומלא של המושג "פעולה צבאית מיוחדת": פעולה המתבצעת מאחורי קווי האויב עם כוח קטן יחסית ואמצעים מעטים, במגמה להשיג מטרה

בעלת ערך צבאי ו/או מדיני רחב. המאפיין המרכזי של "פעולה מיוחדת" הוא גורם ההפתעה. ואכן, בפעולת הקומנדו הימי נוצל התווך הימי כדי להפתיע את האויב מאחורי קווי.

לטיבוע הסט "רים המצריים במבצע "אסקורט" קדמו הפשיטות של שייטת 13 על יעדים קרקעיים, בהגיחה ליעדים אלה מתוך הים. פעולות "קרקעיות" אלו הן שסללו למעשה את הדרך להחלטת המטכ"ל להטיל על השייטת ביצוע של פעולת קומנדו ימית קלאסית וייעו דית – מבצע "אסקורט". בכך הוכחה נכונות הדרך בה צעדנו מלכתחילה, בכניסתנו האינטנסיבית לביצוע פעולות חי "ר: להביא את השייטת למעמדה המוכר כיחידה מבצעית נבחרת, שכישוריה ותרומתה מבוקשים.

במבצע "אסקורט" הוצבו סטנדרטים חדשים ונקבעו טכניקות ושיטות פעולה חדשות ונועזות. במהלך המבצע גם באו לידי ביטוי נורמות וערכי לחימה במיטבם – דבקות במשימה, מקצוענות, משמעת והקרבה – שהיו תנאי לעמידה במבחן המשימה ומטרתה.

הסטנדרטים ומגוון השיטות, האמצעים ואופי הפעולות בשייטת 13, שהתפתחו במהלך מלחמת ההתשה, יצרו "מעטפת לחימה" ותשתית, שאיפשרו את הפעלתה הגמישה בכל מיתאר של מלחמה. זאת ועוד, מבצעה של שייטת 13 במלחמת ההתשה הציבו את חיל הים כולו על "המפה המבצעית של צה"ל": מבצע "אסקורט" ומבצע "רביב" היו הפעם הראשונה שחיל הים השתלב, כגורם חשוב ומתנה, במבצע התקפי גדול ומוצלח של צה"ל. האמון של המטכ"ל בחיל הים, שנרכש באמצעות פעולות אלו, הוביל למתן חופש פעולה לחיל לפעול במלחמת יום הכיפורים ואחריה, הן עם כלי שיט והן במבצעים מיוחדים.

התייחסות למבצע "אסקורט"

אלוף (מיל") עמי איילון

אלוף (מיל") עמי איילון היה מפקד צוות הקרב ב "חזיר" מס' 4 – אחד משני הצוותים שטיבעו את שני הסט "רים המצריים באזור ראס סאדאת שבצפון מפרץ סואץ. עמי איילון גם השתתף, כקצין צעיר, בפשיטות על תחנת החוף ראס עדבייה ועל מבצר האי גרין, שבו נפצע קשה. על חלקו בקרב זה הוא עוטר באות הגבורה. לימים התמנה עמי איילון למפקד שייטת 13 ומאוחר יותר למפקד חיל הים.

אין בכוונתי לספר את סיפור המבצע או הקרב. אלוף זאב אלמוג, שהיה מפקדי בעת המבצע, לפניו וגם לאחר מכן, בזירת ים-סוף, סיפר את הדברים. אני רוצה להוסיף כמה השלמות מזווית ראייה אישית, כדי להבהיר שיש יותר מזווית ראייה אחת. אין מדובר ב"רשומון", אלא

ברצון להראות את הדברים מזווית של מי שהתבונן במבצע מתחת למים , ולא מנקודת מבט של תכנון וביצוע.

במבט מרחוק אני רוצה לומר, שמכל עשרות או מאות המבצעים שהשתתפתי בהם בימי חיי, מבצע "אסקורט" היה מהמקוריים ביותר, אם לא המקורי שבהם. למרות שלכאורה הוא היה מבצע קלאסי של קומנדו ימי, בראייתו הוא לא ענה לקריטריון של מבצע קלאסי: הייתה בו נועזות גבוהה מאוד, למרות שאף אחד לא קיבל בו ציון לשבח. היה זה אחד המבצעים הנועזים ביותר שהשתתפתי בהם מבחינת היכולות האישיות וגם מבחינת אומץ הלב האישי שנדרש מאנשים שהשתתפו בו – מכל שמונת הלוחמים שהיו בקו הראשון של הלחימה. מה שליווה אותנו – ואני מדבר בעיקר על שמונה לוחמים אלה – היו שתי תחושות: האחת, שהכול נמצא על הכתפיים שלנו. זו תחושה שליוותה אותנו באופן חזק מאוד בכל מלחמת ההתשה, והיו לנו עליה הרבה מאוד שיחות בינינו. השנייה, שהיא חשובה מאוד, ובראייתו חשוב מאוד להזכיר אותה, הייתה התחושה, כי לנו זה לא יקרה יותר; אנחנו לא נחזור ונסביר בתחקיר למה לא ביצענו את המשימה – דבר שאפיין את שייטת 13 במלחמת ששת הימים. מדובר בתחושת הכישלון של השייטת באותה המלחמה, כולל במבצעים שאני עצמי השתתפתי בהם. תחושה זאת הייתה אחד משני הגורמים המרכזיים שאיפשרו את התכנון, את המקוריות, את הנועזות ואת ההתמדה, כפי שפורטו בצורה בהירה כל כך על ידי אלוף זאב אלמוג.

אני רוצה להוסיף ולומר, שאפילו באימונים לא התאמנו אף פעם למבצע מהסוג של "אסקורט". מה שעשינו במבצע עצמו נוצר כתוצאה מ הנחייה של החפ"ק – של זאב אלמוג – להיכנס ל"ציפה מינימאלית". "ציפה מינימאלית" מול רוח צפונית מחייבת אותך לצלול, כלומר, להגיע למצב שבו רק לפעמים הראש שלך נמצא מעל המים. למעשה, רק "פאטי" (אלדד דינור), שהיה מפקד ה"חזיר", היה עם ראש מעל למים. "פאטי", שהוא אדם רחב מאוד, והיה כזה כבר אז, תפס הרבה מהנפח הקטן של הכלי, שמיועד במקור לשני לוחמים בלבד; ואנחנו נדחסנו בו ארבעה. היה צפוף מאוד שם, והמשמעות היא שאתה בעצם מתחבר למכשיר הצלילה, במשך כ- 12 שעות שאתה נמצא בכלי, כשרק מדי פעם אתה עובר לנשום אוויר חופשי, משום שאין מספיק חמצן בבלון.

יש חידוש מרכזי מאוד שהומצא בשייטת 13 לקראת המבצע הזה. זאב אלמוג לא פירט אותו וצריך היה להבין אותו מתוך הדברים: המדובר בתקיפת "חזירים" במים עמוקים. בדרך כלל, ה"חזיר" הוא כלי שנוחת על קרקעית הים. מכיוון שאנחנו נושמים חמצן נקי, אי אפשר – או שזה הופך למסוכן – לנשום חמצן בלחץ שהוא מעבר ל- 0.7 אטמוספרות, דהיינו בעומק של שבעה מטרים. כשאני אומר מסוכן, הכוונה היא פשוטה מאוד: אתה נחשף להרעלת חמצן, שהסימפטומים שלה הם התקפים אפילפטיים ואובדן הכרה. זה דבר שלאף אחד לא מומלץ להגיע אליו. לכן, השאיפה היא לצלול לעומקים רדודים יותר משבעה- שמונה מטרים. מאחר והיה ברור שכדי לתקוף את הסט"רים המצריים ה"חזיר" יצטרך לנחות בעומק רב יותר – כפי

שבפועל אמנם קרה – פיתחנו שיטה שאיפשרה ל "חזיר" להגיע למה שנקרא "ציפה מינימאלית" עם "חצי בזק" (פרט טכני באופן ההפעלה). שלמה אסיף ("ביגלר"), שהיה הנהג של ה"חזיר" שלנו, היה אחראי לכך. המיומנות המקצועית שלו היא שאיפשרה את הביצוע. במבצע כמו "אסקורט" אתה בעצם יוצר ציפה חיובית, כאשר הראש של מפקד הכלי מאזן אותו. הדבר קורה משום שברגע שהראש של המפקד יוצא מעל למים, המשקל הסגולי משתנה ואתה נכנס בעצם למצב של ציפה חיובית או שלילית לסירוגין. זהו מצב עדין מאוד, רגיש מאוד, הנשען על תחושה ולא על שעונים. התחושה ב"חזיר" שלנו הייתה של נהג הכלי – "ביגלר".

הרבה מאוד דברים, שהיו ראשוניים לחלוטין, נוצרו אז בשיטת 13 וחיבו רמה מקצועית גבוהה מאוד, שמעטים בלבד בשיטת של אותה תקופה הגיעו אליה.

כשמדברים על שיטת 13, אני רואה את 24 הלוחמים שהיו בקו הראשון של עדבייה ובקו הראשון של האי גרין. ארבעה מהם היו בקו הראשון של מבצע "אסקורט", והם אלה שביצעו את רוב הפעולות שם. אין מדובר בעשרות או במאות לוחמים. צריך גם לזכור, שמתוך 24 הלוחמים שהיו בגל הראשון של הלחימה באי גרין, כ-20 נפצעו ורק ארבעה יצאו משם ללא שום פגיעה פיזית. אני עצמי – כפי שהזכיר זאב אלמוג – הייתי בבית חולים ואחר כך בהחלמה בבית קיי. ובאמת, מה שליווה אותי אז לא היו הדברים שכותבים עליהם בספרים; עשינו מה שעשינו מתוך איזושהי תחושה שהכול נמצא על הכתפיים שלנו – ביטחון מדינת ישראל. זה נשמע אולי "גבוה" מאוד, אבל אני חושב שזה מה שליווה את הקבוצה הצעירה הזאת, בעיקר משום שכל הגבולות של מדינת ישראל היו גבולות ימיים, כולל הירדן. לכן, הקבוצה הצעירה והקטנה הזאת ה שתתפה כמעט בכל המבצעים של צה"ל באותה תקופה (פרט למבצעים המוסקים). עשינו זאת כמעט מתוך תחושת שליחות וחוסר ברירה.

יחידת ה"חזירים" הייתה בעצם יחידה ללא מפקד. העומס עליה גרם לשחיקה בלתי רגילה של לוחמים, וזאת, מלבד הלוחמים שנפצעו באי גרין. שלמה אשל הובא מהבית לפקד על היחידה מכיוון שלא היה לה מפקד, במידה מסוימת בגלל עומס ושחיקה. זאב אלמוג, כמפקד השיטת, עשה את הדבר הנכון והכמעט היחיד האפשרי. אני לא מודע לשיחות שזאב קיים עם שלמה אשל כדי לשכנע אותו לחזור, אבל כתוצאה מכך, בסופו של דבר, בכל יחידת ה"חזירים" הגדולה היו בין שניים לארבעה אנשים שהרמה המקצועית שלהם הייתה מותאמת לאיכות המקצועית שנדרשה במבצע הזה. חשוב להדגיש: שלמה אשל חזר מהבית. הוא היה אדם יוצא מהכלל, בעל אומץ לב בלתי רגיל, אבל רמתו המקצועית הייתה נמוכה מאוד, פשוט מכיוון שהוא היה בבית, והצלילה היא מסוג דברים שאם אתה לא מתרגל אותם ארבעה לילות בשבוע, אתה לא מוכן למבצע מהסוג הזה. הדבר בא לידי ביטוי בתגובה הראשונית של ה"חזיר" השני בלילה הראשון של המבצע, שבו הסט"רים המצריים ירו ותקפו ולא עגנו במקומם. בסופו של דבר, התגובה של ה"חזיר" השני הייתה מאוד לא מקצועית, דבר שהביא את זאב אלמוג לשקול החלפת צוות. להערכתי, כשמדובר ברמה של

מפקדי כלים באותה תקופה , רק "פאטי" ואריה יצחק היו ברמה שהלמה את האיכות ואת רמת הביצוע הנדרשות. שניהם היו רס"רים ותיקים, והיוו עמוד השדרה האמיתי של היכולת המקצועית של שייטת 13 דאז. הקצינים – כולל אני – היו אנשים עם הרבה מקוריות , יצירתיות ואומץ לב , אבל הרמה המקצועית שלנו , במיוחד בהפעלת כלים , לא הגיעה לקרסוליים של הנגדים הבכירים האלה , שבעצם נשאו את היחידה על כתפיהם . אני רוצה לומר שאריה , שהוא דמות מיוחדת בפני עצמה , תיקן והשלים במידה רבה מאוד את חסרוני היכולת המקצועית של שלמה אשל , ואיפשר בסופו של דבר לכלי הזה להגיע לרמת ביצוע גבוהה כל כך, כפי שהדבר בא לידי ביטוי במבצע עצמו.

הייתה בעיה להרכיב את הצוות . זאב אלמוג הדגיש את העובדה שאני התייצבתי אצלו במשרד ושהוא שלח אותי – בצדק – לרופא, וזה, אחרי קצת שכנוע, אמר שהכול בסדר. יש לזכור שהיו מעט מאוד אנשים בשייטת שרצו להשתתף במבצע הזה , ואני אומר זאת בלשון המעטה. העומס המבצעי על קבוצת הלוחמים הקטנה הביא לשחיקה והתבטא גם במספר הלוחמים שרצו להצטרף למבצע "אסקורט". הייתי צריך להילחם עם זאב כדי שיצרף אותי , אבל לא הייתי צריך להילחם עם הלוחמים ביחידה על מקומי , למרות שברחתי מבית קיי. אני לא אומר את זה לזכותי , אלא כדי להבהיר עד כמה העומס היה רב על קבוצה כל כך קטנה של לוחמים.

המבצע הזה אופיין בהרבה מאוד בעיות טכניות . שלושה לוחמים נהרגו כתוצאה מבעיה טכנית – כשל של תכנון הנדסי של מוקש, שנודע לנו עליו בדיעבד. היו גם בעיות של הדבקה של מוקשים לכלי שיט שעשויים מעץ , וזאב אלמוג פירט אותן. בסופו של דבר , רק חלק קטן מהמוקשים ענה על כל הקריטריונים שרצינו שיהיו במוקש ה "עלוקה", כלומר, שכאשר נמצאים בסיטואציה המבצעית של ההדבקה, המוקש עונה על קריטריונים אלה. החוויה האישית של נחיתה מתחת למים , אחרי שעות שאינך רואה דבר , מכיוון שאתה נמצא במצב של צלילה – והיחיד שרואה הוא מפקד הכלי – הייתה מיוחדת במינה . במקור תכננו שה"חזיר" ייכנס ל"ציפה מינימאלית", אך בניגוד לתכנון המקורי הכלי נחת . כאשר "פאטי" אמר לאבישי ולי ללכת בכיוון מסוים , יצאנו מהכלי ופעם נוספת עלינו להצצה , ואז ראינו את המטרות – חלום של כל צולל : הצללית של אותה ספינה , שלילה קודם לכן חיפשנו אותה והיא ירתה עלינו והשתוללה מעלינו , תוך הפעלת מדחפים . זהו דבר שקשה לתאר אותו . לעומתו, כל השאר נראה אחר כך כמעט פשוט , כולל רוב הבעיות הטכניות של ההדבקה והסתבכות החבלים במגלול.

הרגע המסוכן ביותר מבחינתי היה כשחזרנו , אבישי ואני , עם הנצרות – נצרות של מוקש הן הדבר היקר ביותר לצולל – אל הכלי שחיכה לנו בעומק של כעשרה מטרים . אז בא החיבוק של "פאטי". קשה להבין מה זה כש "פאטי" מחבק אותך בעומק של עשרה מטרים מתחת למים – הוא כמעט עוקר לך את מכשיר הנשימה מהפה . זוהי חוויה מאוד לא נעימה ... על כל פנים עברנו גם את זה...

כבר תוארה הטרגדיה האימה של התפוצצות ה"חזיר" השני. אנו, ששהינו באותה עת במים, הבנו רק בדיעבד שהפיצוץ ששמענו – אותו ליוונו בזעקות שמחה מתוך הנחה שהוא נובע מפיצוץ הסט "רים" – היה בעצם פיצוץ ה"חזיר" השני. משהסתבר הדבר, היה זה אחד הרגעים העצובים ביותר בימי חיי.

לצד שתי התחושות שליוו אותנו כלוחמים – תחושת הכישלון העמוק של מלחמת ששת הימים והאמירה שלנו זה לא יקרה שוב, והתחושה שהכול מונח על כתפיו – הפקנו גם לקחים חשובים ממבצע "אסקורט": נושאים הקשורים בתורת הלחימה, בתכנון, ובכלל זה תכנון דינאמי לאורך המבצע, וכן איך מתבהרת התמונה המודיעינית בשבועות שלפני המבצע. לקחים אלה השפיעו עלי מאוד, גם מאוחר יותר, כמפקד שייטת 13 וכמפקד חיל הים.

בראייתי, הקרב על הסט "רים" הוכרע לפחות שנה אחת קודם לכן; הוא הוכרע בשלב חשוב מאוד לי אישית – ולהערכתי, לא פחות חשוב מזה עבור שייטת 13 – כשזאב אלמוג בנה קאדר חדש של קצינים, שליווה את השייטת במלחמת ההתשה ובמלחמות שלאחר מכן. זה היה קאדר שנבחר וחונך על רקע של הפקת לקחים אמיתית וכואבת. החוויה המעצבת שלי כקצין הייתה בקורס מפקדי צוותים – או כפי שקראנו לכך אז: מפל"גים – בפיקודו של זאב אלמוג. הוא לקח את מבצעי שייטת 13 במלחמת ששת הימים – מבצעים שבהם שייטת 13 לא השיגה את מטרותיה, הן בפן של יכולות אישיות של לוחמים, הן ביכולת תכנונית והן בכל היבט אחר – וניתח אותם בצורה הכואבת ביותר האפשרית. אנחנו – וגם אני אישית – די הדחקנו את הכישלון של שייטת 13 במלחמת ששת הימים עד שנת 1969, שעה שהתכנסנו לאותו קורס מפקדי צוותים. היכולת לקחת כל מבצע ולנתח מה היו הכשלים ואיך ראוי לתכנן, להיערך, לבצע ולקבל החלטות במהלך המבצע, הייתה מבחינתי החוויה המעצבת שלי כקצין. אני יודע שהדבר השפיע על הרבה מאוד מהפעולות שלי במבצע "אסקורט", כמו גם במבצעים מאוחרים יותר. לדעתי, זאת הייתה החוויה המעצבת לא רק שלי, אלא של כל שייטת 13.

(מתוך ספרו של האלוף זאב אלמוג 'עטלפים בים האדום')